

RUMUNSKÁ HISTORIOGRAFIA O „PRAŽSKEJ JARI“ 1968 – 2008

Eva Márza

MÁRZA, Eva: Romanian Historiography about “Prague Spring” 1968 – 2008. Historické štúdie, 2013, roč. 47, pp. 223 – 227.

Romanian historians and publicists have, for the last forty years, been interested in the events that took place in Czechoslovakia in 1968 on two levels. The first wave of interest was strongly connected with the time around 1968. Nicolae Ceaușescu himself came into contact with the political and military events of this time, and rapidly reacted to what happened there. His protest against the hostile act of the armies of the Warsaw Pact was strong, but short standing, as the present bibliography shows. His open-minded position expressed towards the events on the 22nd of August brought him respect both in Romania and abroad (in the USA, Germany, and Israel).

Romanian historians did not have the possibility to freely express themselves with regard to the events that took place in Czechoslovakia in 1968 until 1990. Articles and pieces of information about the anniversary emerged after the political changes in 1989, especially in the decades ending in digit 8. The fact that the year 1968 has its proper place in the official history compendiums must be underlined, too. It is typical of the Romanian and – most likely – other historiographies, to see the events of 1968 in light of Prague Spring, and Slovakia’s participation and contribution to the events is often omitted.

Romanian Historiography. Czechoslovakia. 1968, Prague spring.

Rumunskí historici a publicisti prejavili počas 40 rokov, ktoré ubehli od historických udalostí roku 1968 v Československu, záujem o túto problematiku v dvoch časových rovinách. Prvá bola bezprostredne spätá s krátkym obdobím okolo augusta 1968. Hlavným aktérom tohto bezprostredného kontaktu s politickými a vojenskými udalosťami bol Nicolae Ceaușescu, ktorý bleskove zareagoval na prebiehajúce udalosti. Jeho protest proti nepriateľskému aktu členov Varšavskej zmluvy bol síce energický, ale nemal dlhé trvanie, čo dokazuje aj nižšie uvedená výberová bibliografia. Aj tak mu jeho otvorený postoj v prvých dňoch po 22. auguste zabezpečil rešpekt tak v zahraničí, hlavne v USA, Izraeli a Západnom Nemecku, ako i v Rumunsku.

Do roku 1990 si rumunskí historici nemohli dovoliť žiadne iné otvorené prejavy o tzv. československých udalostiach z roku 1968. Po politickom obrate v decembri 1989 môžeme konštatovať zvýšený záujem historikov a publicistov, vyjadrený hlavne v rokoch končiacich sa osmičkou, teda vo výročných rokoch, keď si mohla rumunská verejnosť pripomenúť udalosti a ozrejmiť si isté, dovtedy neznáme súvislosti alebo korigované informovanými autormi. Za posledné roky môžeme identifikovať autorov

– historikov i publicistov – ktorí sa systematicky zaoberajú postojom Rumunska a štátov Varšavskej zmluvy k Československu v roku 1968. Aj najnovšie vydania dejín Rumunska sa vo viacerých kapitolách, týkajúcich sa súčasných dejín, zaoberajú problematikou roku 1968 a jej prehodnotením.

Je zaujímavé a typické, že rumunská historiografia poníma udalosti roku 1968 prostredníctvom tzv. Pražskej jari. Účasť Slovenska na udalostiach, ktoré sa rovnakou mierou týkali tak Česka, ako aj Slovenska, zostáva v ústraní.

Rok 2008, keď sa už naplnili štyri desaťročia od spomínaného historického diania, určite priniesol ohlas v rumunských médiách aj v odborných časopisoch. Podobná situácia nastala aj v roku 1998, keď rôzne odborné časopisy priniesli jednotlivé články alebo venovali aj celé čísla udalostiam v Československu roku 1968. Ako príklad možno uviesť *Dosarele istoriei*, *Magazin istoric*, *Dilema Istoriei*. V roku 1998 vyšlo aj niekoľko knižných vydaní, ktoré sa zaoberajú diskutovanou témou. Isté je, že aj najmodernejší a najrýchlejší informačný prostriedok – internet – prináša permanentne nové alebo staršie informácie rumunských autorov o roku 1968, to znamená, že vtedajšie udalosti zostali v pamäti ich súčasníkov, ale ani záujem mladšej generácie historikov za nimi nezaostáva¹.

Basic principles of Romania's foreign policy : [Communique on the] joint meeting of the CC of the RCP, the State Council, and Romanian Government, August 21, 1968. Special session of the Grand National Assembly of the Socialist Republic of Romania, August 22, 1968, Bucharest : Ed. Meridiane, 1968, 99 s.

BERINDEI, Mihnea. La position singuliere de la Roumanie en 1968: Ceaușescu et le printemps de Prague. In *Revue Roumaine d'Histoire*, 38, 1999, 1 – 4, s. 183 – 198.

CÂMPEANU, Pavel. Restaurația de catifea (Nežná revolúcia). In *Lettre Internationale - Romanian Edition*, 2001, nr. 40, p. 37 – 38.

ČĀTĀNUS, Dan. *România și „Primăvara de la Praga“* (Rumunsko a Pražská jar). Culegere de studii, București : Ed. Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului al Academiei Române, 2005.

CEAUSESCU, Nicolae. *Cuvintare la Adunarea generală a scriitorilor: 16 noiembrie 1968* (Prislov na valnom zhromaždení spisovateľov: 16. novembra 1968), București : Editura Politică, 1968, 32 s.

CEAUSESCU, Nicolae. *Expunere la ședința jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România: 29 noiembrie 1968*. (Prislov na jubilejnom Národnom zhromaždení venovanom oslavám polstoročia zjednotenia Sedmohradska s Rumunskom: 29. novembra 1968), București : Editura Politică, 1968, 63 s.

CONSTANYINIU, Florin. A intenționat URSS să invadeze și România? (Chcel Sovietsky zväz napadnúť aj Rumunsko?) In *Dosarele Istoriei*, 1998, č. 8 (24), s. 63 – 65.

CONSTANTINIU, Florin. *O istorie sinceră a poporului roman* (Úprimné dejiny rumunského národa). Ed a II-a revăzută și adăugită, București : 1999, s. 474 – 485.

COSMA, Neagu – STĂNESCU, Ion. *În anul 1968 a fost programată și invadarea României: informații inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României* (V roku 1968 bola na programe aj invázia do Rumunska: nepublikované informácie špeciálnych služieb Rumunska). București : Editura Paco, 2000, 169 s.

¹ Pri príležitosti sympózia v rámci Komisie historikov Rumunska a Slovenska (máj 2008), na tému: *Pokusy o reformy v roku 1968 vo východnom bloku. Predpoklady a dôsledky pre Európu*, som predložila slovenskej odbornej verejnosti výberovú bibliografiu zloženú z článkov, komentárov a publikácií vydaných v Rumunsku za roky 1968 – 2008. Do bibliografie som zahrnula dva základné prejavy Nicolae Ceaușesca vydané v rumunských denníkoch v auguste 1968.

- COSMINEANU, Mareș. Trupele de securitate în 1968. Organizare, structură și zone de responsabilitate (Oddiely sekuritate v roku 1968. Organizácia, štruktúra a oblastné delenie). In: *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*. București : 2001, s. 92 – 100.
- CRISTOIU, Ioan. România cu ochi albaștri - Puși pe jar de invadarea Cehoslovaciei. (Modrooké Rumunsko – Obsadenie Československa.). In *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*. București : 2001, s. 92 – 100.
- CRISTOIU, Ion. 19 iulie 1968: General maior Mihai Păcepa raportează: „Nici o țară occidentală nu ar interveni direct în apărarea Cehoslovaciei“ (19. júl 1968: Hlavný veliteľ Mihai Păcepa oznamuje: „Žiadny západný štát nepríspeje k obrane Československa). In *Historia*, 2, 2003, 23, s. 71 – 78.
- CRISTOIU, Ion. Regimul Ceaușescu – De la mitingul din 1968 la cel din 1989 (Ceaușescov režim – od meatingu z roku 1968 po rok 1989). In *Document*, 8, 2005, 1, s. 34 – 39; *Jurnalul Național*, 06. 05. 2008.
- CRISTOIU, Ion. O victimă sigură: Cehoslovacia (Istá obeť Československo). In *Dosarele Istoriei*, č. 8 (24), 1998, s. 1 – 2.
- DUMITRU, Laurențiu-Cristian. Atitudinea României față de criza cehoslovacă din 1968. Considerații de ordin geopolitic (Rumunsko a československá kríza z roku 1968. Geopolitické úvahy). In *BUNA*, 2004, 3, s. 215 – 223.
- FILIP, Corneliu. Tratatul de la Varșovia și principalele crize contemporane (1955 – 1968) (Varšavská zmluva a hlavné krízy súčasnosti. 1955 – 1968). In *Omăgiu istoricului Dan Berindei*. Focșani : 2001, s. 594 – 627.
- GHEORGHE, Ion – SOARE, Corneliu. *Doctrina militară românească 1968 – 1989 (Rumunská vojenská doktrína 1968 – 1989)*, București : Editura Militară, 1999, 250 s.
- GRIGOROV, Dimitar. „For Fatherland and Leader“. Letters expressing popular support in Romania under the Russian threat, 1968. In *A tot*, 13, 2005, 46 – 47, s. 88 – 97.
- HOPPE, Jiří. România și „Primăvara de la Praga“ din 1968 (Rumunsko a Pražská jar z roku 1968). In *AS*, 2001, 9, s. 735 – 739.
- Istoria României (Dejiny Rumunsko). București : Ed. *Enciclopedică*, 1998, s. 534 – 538.
- KOPECKÝ, Peter. August 1968 și doi politicieni slovaci (August 1968 a dvaja slovenskí politici). In *AS*, 2001, 9, s. 816 – 819.
- LEGRAND, Veronica. *Cehoslovacia între pragmatism intern și interes internațional (Československo medzi vlastným pragmatizmom a medzinárodnými záujmami)*. Timisoara : Editura Universității de Vest, 2006, 129 s.
- LIEHM, Antonin J. Dezhgeț pe vremuri la Praga (Kedysi sa topili ľady v Prahe). In *Lettre International – Romanian edition*, 2008, 64, s. 103 – 104.
- MARTIN, Simona Elena. „Criza cehoslovacă“ și evoluția relațiilor româno-germane (Československá kríza a vývoj rumunsko-nemeckých vzťahov). In *OXXI*, 1, 2006, 4, s. 67 – 72.
- MATEI, Dorin – POPIȘTEANU, Cristian. „Primăvara de la Praga“ și diplomația română (1968) (Pražská jar a rumunská diplomacia (1968)). In *Magazin Istoric*, 32, 1998, 7, s. 15 – 20; č. 8, s. 7 – 13; č. 9, s. 5 – 11.
- MORARU, Camelia – MORARU, Constantin. După invadarea Cehoslovaciei (1968). [Document inedit] (Neznámy dokument. Po obsadení Československa). In *Dosarele Istoriei*, 6, 2001, 5, s. 33 – 35.
- O istorie a românilor. Studii critice* (Dejiny Rumunov. Kritické štúdie). Cluj-Napoca : Centrul de Studii Transilvane, 1998, s. 337 – 345.
- OPRIS, Petre. Atitudinea adoptată de România în problema aplicațiilor militare ale organizației Tratatului de la Varșovia după invadarea Cehoslovaciei (Postoj Rumunsko k vojenským problémom Varšavskej zmluvy po obsadení Československa), www.Stindard.ro/historicum/2004_aplicatii_d1968.pdf.
- OPRIS, Petre. Nicolae Ceaușescu se opune Moscovei (1968 – 1989). Între mit și realitate (Nicolae Ceaușescu sa postaví na odpor Moskve (1968 – 1989). Mýtus a skutočnosť). In *Cetatea Bihariei. Revistă de cultură și istorie militară*, 2004, 2, s. 92 – 100. www.Stindard.ro/historicum/2004_Ceausescu.pdf.
- ORCA, Alexandru – POPA, Vasile. *Îngheț în plină vară. Praga, august 1968* (Mráz v lete. Praha august 1968). Zostavil Pătrou Ion, București : Ed. Paideia, 1998, 220 s.

- OROIAN, Teofi. Invazia în Cehoslovacia așa cum apare ea în arhivistica românească (Invázia do Československa v rumunských archívoch). In *Historia*, 2, 2005, 44, s. 18 – 21.
- OTU, Petre. Ceaușescu, rebelul din Tratatul de la Varșovia (Ceaușescu, vzbúrelec Varšavskej zmluvy). In *Dosarele Istoriei*, 2, 1997, 10, s. 34 – 50.
- OTU, Petre. Noaptea roșie a Cehoslovaciei (Červená noc Československa). In *Dosarele Istoriei*, 1998, 8 (24), s. 17 – 25.
- OTU, Petre. Romania and the invasion of Czechoslovakia by the Warsaw Pact. In *HY*, 2, 2005, s. 29 – 38.
- OTU, Petre. O altfel de plenară. (21 august 1968) (Iný druh plenárky. 21. august 1968). In *Document*, 1, 1998, 1, s. 42 – 44.
- PĂUNESCU, Adrian. *Poezii cenzurate: 22 august 1968 – 22 decembrie 1989 (Cenzurované básne: 22. august 1968 – 22. december 1989)*. București : Editura Păunescu, 1990, 782 s.
- POP, Adrian. Iarna” ... “Primăverii de la Praga” („Zima ... Pražského jara”). In *Dosarele Istoriei*, 1998, 8 (24), s. 11 – 13.
- POPA, Cosmin. Succes militar, eșec politic [1968] (Vojenský úspech, politický neúspech [1968]). In *Dilemele Istoriei*, 1998, 5, s. 28 – 35.
- POROJAN, Mioara și Ion. *Obsesie și adevăr (Posadnutost' a skutočnosť)*. București : Ed. Semne, 2007, s. 140 – 150.
- Principiile de bază ale politicii externe a României. 21 – 22 august 1968 (Základné princípy zahraničnej politiky Rumunska. 21. – 22. august 1968)*, București : Ed. Politică, 1968, 96 s.
- RĂJNOVEANU, Carmen. Poziția României față de criza cehoslovacă din 1968 (Postoj Rumunska k československej kríze). In *Revista de Istorie Militară*, 2003, 6, s. 12 – 18.
- RETEGAN, Mihai. *1968. Din primăvară până în toamnă (1968. Od jari do jesene)*. București : Ed. RAC, 1998, 355 s.
- RETEGAN, Mihai. *1968: din primăvară până în toamnă: schiță de politică externă românească (1968: od jari do jesene: rumunská medzinárodná politika)*. București : Editura RAO, 1998, 315 s.
- RETEGAN, Mihai. *In the shadow of the Prague spring : Romanian foreign policy and the crisis in Czechoslovakia, 1968*. Iasi, Oxford, Portland, The Center for Romanian Studies, 2000, 248 s.
- RETEGAN, Mihai. Romania and the Warsaw Treaty Organization: 1968. In *Euro-Atlantic Studies*, 1999, 2, s. 33 – 43.
- SANDACHI, Paul George. Episoade mai puțin știute din vara fierbinte a lui 1968. Forțele aeriene și criza cehoslovacă (Menej známe epizódy z horúceho leta 1968. Letectvo a československá kríza). In *Dosarele Istoriei*, 6, 2001, 9, s. 50 – 54.
- SCURTU, Ioan. Sfat de taină. Întîia oară, stenograma întîlnirii Tito - Ceaușescu, din 24 august 1968 (Tajná porada. Prvý raz, stenografický zápis zo stretnutia Tito – Ceaușescu z 24. augusta 1968). In *Magazin Istoric*, 32, 1998, 2, s. 9 – 14; <http://www.itcnet.ro/history/archive/mi1998/current2/mi9.htm>
- SCURTU, Ioan. Unanimitate deplină pentru condamnarea intervenției (Jednohlasné odmietnutie zásahu). In *Dosarele Istoriei*, 1998, 8 (24), s. 50 – 58.
- ȘERBAN, Florean. 1968 - A fost planificată o invazie în România? (1968 – Bola plánovaná invázia Rumunska?). In *Revista de Istorie Militară*, 1998, 5, s. 28 – 31.
- SEREDIUC, Mircea. August 1968. România și intervenția „frățească” în Cehoslovacia (August 1968. Rumunsko a bratský zásah do Československa). In *Revista de Istorie Militară*, 2001, 2, s. 21 – 25.
- SEREDIUC, Mircea. Poziția României față de intervenția militară în Cehoslovacia – august 1968 (Postoj Rumunska k vojenskému zásahu do Československa – august 1968). In *Omagiu istoricului militar Jipa Rotaru*. Constanța : 2001, s. 366 – 373.
- SPERLEA, Florin. „În 1968, armata româna era pregătită să-și apere țara” (V roku 1968 bola rumunská armáda pripravená na obranu krajiny). In *Document*, 8, 2005, 1, s. 34 – 39.
- STIKALIN, Aleksandr S. O nouă mărturie despre rolul factorului sovietic în evenimentele din Cehoslovacia, 1968: memoriile generalului A. M. Maiorov (Nové dôkazy o úlohe sovietskeho elementu pri udalostiach v Československu, 1968: spomienky generála A. M. Maiorova). In *A tot*, 14, 2006, 1 – 2, s. 131 – 144.
- STIKALIN, Alexandr S. „Primăvara de la Praga” din 1968 și atitudinea Ungariei (Pražská jar 1968 a postoj Maďarska voči nej). In *AS*, 9, 2001, p. 740 – 759.

Sub semnul prieteniei frățești româno-cehoslovace : întâlniri și convorbiri ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, cu tovarășul Gustav Husák, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist din Cehoslovacia, președintele Republicii Socialiste Cehoslovace, cu prilejul vizitelor reciproce în perioada 1973 – 1977 (V znamení rumunsko-československého priateľstva: stretnutia a rozhovory súdruha Nicolae Ceaușesca a Gustáva Husáka pri príležitosti vzájomných návštev a rozhovorov v období 1973 – 1977). București : Editura Politică, 1978, 203 p.

TĂNASE, Stelian. *Scena balconului (Balkónová scéna)*, www.dntb.ro/sfera/62/editorial_p2-4.htm

ȚUGUREL, Voicu. *Misiune îndeplinită: din amintirile unui atașat militar român în Cehoslovacia (Splnená misia: spomienky rumunského vojenského ataše v Československu)*. București : Editura Total Publishing, 2005, 400 s.